במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו אבל מדליק בתוך של חבירו (א)(דברי הכל) משלם כל מה שהיה בתוכו ומודה ר' יהודה לחכמים [א]במשאיל מקום לחבירו להגדיש גדיש והגדיש והטמין שאין משלם אלא דמי גדיש בלבד [ב]להגדיש חטין והגדיש שעורין והגדיש חטין חטין וחיפן בשעורין שעורין וחיפן בחטים שאינו משלם אלא דמי שעורין בלבד אמר רבא [ג]הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא הזיקתו משלמת דינר זהב משום דאמר לה מאי הוה ליך גביה דאוקתיה [ד]פשעה בו משלמת של כסף דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי נטירותא דדהבא לא קבילי עלי א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון בדרבא מתניתו לה אנן ממתניתא פשיטא לן חטין וחיפן בשעורין שעורין וחיפן בחטין אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד אלמא אמר ליה נטירותא דשערי קבילי עלי הכא נמי אמרה ליה נטירותא דדהבא לא קבילי עלי אמר רב שמעית מילתא לר' יהודה ולא ידענא מאי היא אמר שמואל ולא ידע אבא מאי שמיע ליה לר' יהודה דמחייב על נזקי טמון באש [ה]עשו תקנת נגזל באשו בעי אמימר עשו תקנת נגזל במסור או לא אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא דגרמי לא תבעי לך דמסירות נמי לא דיינינן אלא כי תבעי לך אליבא דמ"ד [ו]דיינינן דינא דגרמי * עשו תקנת נגזל במסור דמשתבע ושקיל או לא [ז]תיקו ההוא גברא [ח]דבטש בכספתא דחבריה שדייה בנהרא אתא מריה ואמר הכי והכי הוה לי בגוה יתיב רב אשי וקא מעיין ביה כי האי גוונא מאי א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי לאו היינו מתניתין דתנן ומודים חכמים לר' יהודה במדליק את הבירה שמשלם כל מה שבתוכו שכן דרך בני אדם להניח בבתים אמר ליה [ט]אי דקא טעין זוזי הכא נמי (ב)(במאי עסקינן) דקא טעין מרגניתא מאי מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא [י]תיקו (ג)א"ל רב יימר לרב אשי טעין כסא דכספא בבירה מאי אמר ליה [כ]חזינא אי איניש אמיד הוא דאית ליה כסא דכספא אי נמי איניש מהימנא הוא דמפקדי אינשי גביה משתבע ושקיל ואי לא לאו כל כמיניה א"ל רב אדא בריה דרב אויא לרב אשי מה בין גזלן לחמסן א"ל [ל]חמסן יהיב דמי [מ]גזלן לא יהיב דמי א"ל אי יהיב דמי חמסן קרית ליה (ד)והאמר רב הונא [נ]תלוה וזבין זביניה זביני לא קשיא הא דאמר רוצה אני הא [ס]דלא אמר רוצה אני:

מתני'

ד"ה משלם מה שבתוכו. רבא מתרץ לה לטעמיה בכלים שדרכן להטמין בגדיש: אלא דמי גדיש. אם הבעירו בעל השדה דלא קביל עליה אלא נטירותא דגדיש: חטין וחיפן בשעורים. אע"פ שנותן לו רשות לחטין אינו משלם אלא שעורין דאמר ליה לא ראיתי אלא שעורין לפיכך לא נזהרתי בהן כל כך: מאי הוה ליך גביה דאוקמיה. בידים ששרפתו או שהשלכתו לים. ולא דמי למשאיל מקום לחבירו להגדיש שעורין והגדיש חטים דאמרן לעיל אינו משלם אלא דמי שעורין דמבעיר לא מזיק בידים הוא אלא פושע כדכתיב(ה) כי תצא אש מעצמה מפי המורה: פשעה בו. לא שמרתו כדרך השומרים ואבד: [כדרבא] מתניתו לה. משמיה דרבא אמריתו לה: שעורין וחיפן בחטין. נותן לו רשות להגדיש שעורין ולא חטין: שמעית מילתא לר' יהודה. אליבא דר' יהודה דמתני': עשו תקנת נגזל כאשו. כי היכי דתקנו רבנן לנגזל לישבע כמה גזלו ויטול דתנן במסכת שבועות (דף מד:) אלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל כך תקנו כאשו שישבע מה הטמין ויטול: אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא דגרמי. בפרק הגוזל ומאכיל (לקמן דף קיז:): בכספתא. ארגז שמניחין בו כספים: אמיד. עשיר שאומדין אותו לכלי כסף:

מתני'

במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חברו אבל במדליק בתוך של חבירו משלם כל מה שבתוכו. כלומר כדבר שדרכו כגון מוריגים וכלי בקר אבל ארנקי בגדים לא מחייבי רבנן אע"פ שדקדקו (ו)בכל הני דלעיל שיהא משלם כל מה שבתוכו לרבנן כמו לר' יהודה הני מילי היכא דקתני ומודים או היכא דקתני דברי הכל אבל הכא במה דברים אמורים קתני ורבנן מילתייהו מפרשי ולאו אמילתא דרבי יהודה קיימי:

שאינו משלם אלא דמי שעורים. במדליק בתוך שלו איירי דאי במדליק בתוך של חבירו שעורין והגדיש חטין למה לא ישלם חטין כיון דחזי להו וכטמון מדמי להו נמי לנותן דינר זהב לאשה ופשעה בו משמע דהיינו מדליק בתוך שלו והלכה בתוך של חברו:

לרבי יהודה דמחייב על נזקי טמון באש כו'. לרבנן נמי הוה מצי למימר דעשו תקנה בבירה בכל דבר ובגדים במוריגין אלא רבותא אשמועי' דלרבי יהודה אפי' ארנקי בגדים עשו תקנת נגזל:

עשו תקנת נגזל במסור או לא. כתב רב אלפס כגון שיש עדים שמסרו ואיבד ממונו ואין יודעין כמה תיקו וכל תיקו דממונא לקולא וכשם רב האי גאון כתוב שישבע ויטול מחצה שכל תיקו דממונא חולקין ואין נראה לר"י לחייב כלל משום תיקו ור"ת מפרש דהך בעיא כשהמוסר מכחיש את הנמסר דומיא דנגזל בשבועות דגזלן מכחישו אבל אם המוסר עצמו אינו יודע כמה ישבע נמסר כמה הפסיד ויטול ולר"י נראה דהך בעיא אפילו אין המוסר יודע דומיא דתקנת נגזל כאשו שאין המבעיר יודע כמה הפסיד הניזק דמבעי ליה במסור אי עשו תקנתא או לא:

מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא. אפילו יש עדים שהיה בו מרגניתא מבעיא ליה דשמא לא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה להאי ולא אמרינן מאי הוה ליה גביה לאוקיה כיון דלא רגילי אינשי לאנוחי כלל ולא דמי לדינר זהב דלעיל דאבעי לה לאסוקי אדעתא טפי דפעמים שאומר כן דילא שאם היתה יודעת שהוא של זהב לא היתה שומרתו ולא דמי נמי לארנקי בגדים דרגילין טפי דמנחי מרגניתא בכספתא ואין לפרש דלענין שבועה מבעיא ליה אי עשו תקנת נגזל ויהא נאמן לומר שהיה בו מרגניתא דא"כ מה היה אומר לרב אשי לאו היינו מתני' מה ענין זה למשנתינו:

מה בין גזלן לחמסן. בלישנא דקרא אין חילוק ביניהם והכא קבעי מה בין גזלן דרבנן לחמסן דרבנן דתניא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כה:) הוסיפו עליהם הגזלנים והחמסנים ומפרש גזלן לא יהיב דמי ובמכילתא חרש שוטה וקטן כדמוקי ליה התם דאין פסול מן התורה אלא משום דרכי שלום: חמסן יהיב דמי. וכשלא אמר רוצה אני כדמפרש אבל מן התורה אינו פסול אלא היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי כשר אע"ג דלא אמר רוצה אני אע"פ שעובר על לאו דלא תחמוד הא אמרי' בפרק שנים אוחזין (ב"מ דף ה: ושם ד"ה גזלן) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו והיא דסוף מכילתין (דף קיט.) דמייתי מחמס בני יהודה דאפילו היכא דיהיב דמי הוה כאלו נוטל נשמתו לאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דחמסן דקרא היינו גזלן דלא יהיב דמי וא"ת כיון דחמסן דיהיב דמי פסול מדרבנן א"כ כי אמרי' בפ' שנים אוחזין (ב"מ ד' ה: ושם ד"ה גזלן) אלא הא דאמר רב הונא משביעים אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מיגו דחשיד כו' ומשני מורה ואומר דמי קיהיבנא מ"מ מה מירץ בכך אם הוא מעכב הפקדון בידו ורוצה ליפטר בדמים בעל כרחו של בעלים הרי הוא חמסן ופסול לשבועה מדרבנן ואכתי נימא מיגו דחשיד כו' וי"ל דמ"מ כגזלן דאורייתא אין להוכיח שלא יהא חשוד אשבועתו ועוד דחמסן דרבנן כשר הוא ואינו פסול עד שיכריזו עליו כדאמר בפ' זה בורר (סנהדרין ד' כו:) ואפילו אם הוא ידוע שנעשה חמסן בענין זה שמא לא ראו חכמים לפוסלו בכך וגם לא להכריז אלא דוקא כי שקיל ומטיף בזרוע בעל כרחייהו דבעלים והמקשה דקא פריך נימא מיגו דחשיד כו' אע"ג דהא ודאי קים לן דגזלן דרבנן בעי הכרזה ואינו נפסל עד אחר הכרזה כל עיקר לא הביא דברי רב הונא אלא משום דמקשה והא קעבר בלא תחמוד א"נ הכי מקשה כיון שפטר עצמו כמה שטען נגנבו או נאבדו ואינו משלם דמים אלא לפי שאינו רוצה לישבע ואם היה פוטרו מן השבועה לא היה משלם כלום א"כ נימא מיגו כו' ומשני מורה ואומר כו' וגם אם היה פוטרו מן השבועה שמא כמו כן היה משלם דמים לפי שמעכב הפקדון בידו ולהכי לא חשיד אממונא:

פסולה

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז וכ' רש"ש דא"ל למוחקו וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה לפלוג, ב) רש"ל מ"ז, ג) שבועות מו., ד) ב"ב מז., ה) [שמות כב], ו) גי' רש"ל לרב כהנא דלעיל,

גליון הש"ס

גמ' עשו תקנת נגזל במסור. עיין לעיל דף נג ע"א תוס' ד"ה חמור. ולקמן ע"ב תוס' ד"ה ילמו שערות:

מוסף רש"י

תלוה וזבין. מי שתלו אותו או עשו לו יסורין עד שמכר וקיבל הדמים ואמר רוצה אני, זביניה זביני. ולא יוכל לחזור בו (רשב"ם ב"ב מז:).

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פי"ד מהל' נ"מ הל' יא סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' יד:
סז ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' טו:
סח ג ד טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' ד:
סט ה מיי' פי"ד מהל' נ"מ הל' יב ופ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ח סמג עשין סט וסי' ע טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' יג וסי' ל סעי' ז וסי' שפח סעי' א:
ע ו מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפו סעי' א:
עא ז מיי' שם פ"ח הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפח סעי' ז [רב אלפס במקומו ועוד בפ' י' דף מט]:
עב ח ט י כ מיי' שם פ"ז הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעי' א:
עג ל מיי' פי"א מהל' עדות הל' ד ופי"א מהל' מכירה הל' ה סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' יג וסי' רה סעי' ח:
עד מ מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ג סמג לאוין קפו טוש"ע ח"מ סי' שנט סעי' ז:
עה נ מיי' פ"י מהל' מכירה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעי' א:
עו ס מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד סמג לאוין ריט טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' יג: